

Predikan för Svenska kyrkan i Uppsala stift
Uppsala domkyrka
9 september 2025
Biskop Mariann Edgar Budde

Mod och ödmjukhet i en kultur av förakt

Nu är min själ fylld av oro. Skall jag be: Fader, rädda mig undan denna stund? Nej, det är just för denna stund jag har kommit. Fader, förhårliga ditt namn.« Då hördes en röst från himlen: »Jag har förhårligat det och skall förhårliga det på nytt.« Folket som stod där och hörde detta sade att det var åskan, men några sade att det var en ångell som hade talat till honom. Jesus sade: »Det var inte för min skull som rösten hördes, utan för er skull. Nu faller domen över denna världen, nu skall denna världens härskare fördrivas. Och när jag blir upphöjd från jorden skall jag dra alla till mig.« Detta sade han för att ange på vilket sätt han skulle dö. Folket sade till honom: »Vi har lärt oss i lagen att Messias stannar för alltid. Hur kan du då säga att Människosonen måste bli upphöjd? Vem är denne Människoson?« Jesus svarade: »Ännu en kort tid är ljuset bland er. Vandra medan ni har ljuset, så att mörkret inte övervinner er. Den som vandrar i mörkret vet inte vart han går. Tro på ljuset medan ni har ljuset, så att ni blir ljusets söner.« När Jesus hade sagt detta lämnade han dem och var försvunnen.
Johannes 12:27–36

God morgon! Jag är väldigt glad att vara här med er. Tusen tack även till Uppsalas ärkebiskop Martin Modéus och biskop Karin Johannesson för att de välkomnade mig.

Aldrig hade jag kunnat föreställa mig, kära vänner, att jag en dag skulle tala i denna majestätiska domkyrka i Uppsala. Jag tackar Gud för min svenska familj, särskilt min mor, Ann Björkman Edgar, och hennes föråldrar, Anna-Lisa och Åke Björkman, som alltid uppmanade mig att bära mitt svenska arv med stolthet och att väl representera min familj i Amerika.

Jag vill börja med de sista orden i evangelietexten vi har framför oss denna morgon: *Tro på ljuset, medan ni har ljuset, så att ni blir ljusets barn.*

Jesu ord om att tro på ljuset och tidigare när han talade om att vandra i ljuset, påminner oss om de sällsynta stunder av klarhet då vi vet vad vi behöver göra eller säga, eller då vi vet vilket nästa steg vi måste ta. Dessa avgörande ögonblick väcker hos oss en känsla av brådska, en upplevelse av att tiden är inne att handla eller gå vidare, eller kanske att stanna där vi är men med en förnyad känsla av mening.

Hur vi känner i sådana stunder kan vara mycket varierande. Vi kan känna oss upprymda eller förskräckta. Vi kan känna oss trygga eller smärtsamt otillräckliga. I slutändan är våra känslor inte alls lika viktiga som hur vi väljer att handla som svar på den klarhet som har kommit till oss, antingen som en gåva eller som en börda. Det finns alltid en risk när man tar avgörande beslut, risken för misslyckande och besvikelse. Vi kan riskera att skada våra relationer eller äventyra vår ekonomiska trygghet. Om vi vågar oss ut i det offentliga livet finns risken för hån eller avvisande. I tider av konflikt eller samhällslig oro finns risken för fysisk skada. Som Marian Wright Edelman, en av USA:s främsta förkämpar för medborgerliga rättigheter har sagt: "Är det inte bättre att misslyckas med något meningsfullt än att lyckas med något medelmåttigt?"

Att tro på ljuset och vandra i det ljus vi har tagit emot kräver mod. Det fordrar också ödmjukhet, eftersom vi alltid är sårbara för en annan risk när vi känner oss manade att tala eller handla.

Kanske känner du till de amerikanska seriefigurerna Karl (Charlie) och hans hund Snobben (Snoopy). I en välkänd seriescen sitter Snobben ovanpå sin hundkoja och skriver på en skrivmaskin. Karl kommer fram till honom och säger: "Jag har hört att du skriver en bok om teologi. Jag hoppas att du har en bra titel." "Jag har den perfekta titeln", svarar Snobben:

Har det någonsin slagit dig att du kan ha fel?

Jag vet inte om din svenska familj liknar min. När jag växte upp var jag omgiven av svenskar med mycket starka åsikter. Starka åsikter bygger på det vi tror är sant. Ändå är det möjligt – ja, till och med ganska sannolikt – att vi åtminstone delvis är vilseledda i våra uppfattningar, eftersom de bygger på ofullständig kunskap, felaktiga antaganden och våra egna oprövade fördomar.

Det är viktigt att komma ihåg att varje gång vi är övertygade om att vi vandrar i ljuset, vandrar vi samtidigt, oftast utan att vara medvetna om det i mörkret. Det betyder att vi går miste om sidor av sanningen som vi inte kan se. Problemet är att vi inte vet vad vi inte vet. Vi kan inte se det vi inte kan se. Det gäller även när det vi inte vet eller inte kan uppfatta är helt uppenbart för personen som står bredvid oss.

Detta är den stora paradoxen i den klarhet vi längtar efter och ibland erfar. Vi drivs att tala och att handla vilket vi måste göra, men just då kan vi också begå våra största

misstag när vi är säkra på att vi har rätt. Vi blir farliga för varandra när vi är fullständigt övertygade om att vi själva vandrar i ljuset och lika övertygade om att andra vandrar i mörkret. I verkligheten vandrar vi alla i mycket mer i mörker än vi inser.

Allt detta sagt innebär att vi behöver varandra med hela bredden av livserfarenheter och perspektiv. Detta gäller i våra familjer ... Det gäller i kyrkan. Det gäller i synnerhet när vi tar oss an de mest angelägna frågorna i våra respektive länder.

En av de största utmaningar vi står inför i USA är det som har beskrivits som den växande föraktets kultur. Vi lever nu i en kultur som är genomsyrad av förakt. I denna kultur förvrängs sanningen i syfte att vinna en diskussion eller misskreditera dem vars uppfattningar skiljer sig från våra. I denna föraktets kultur har vi inte bara slutat lyssna på varandra, vi anser oss också helt berättigade att tala på ett nedlåtande och hatfyllda sätt. Därför har det blivit näst intill omöjligt att föra meningsfulla samtal över våra olikheter. I sin mest extrema form uppmuntrar föraktets kultur till våld.

Kristna är inte immuna mot föraktets kultur, eftersom vi är en del av det land där vi lever. Vi finns representerade över hela spektrumet av politiska lojaliteter och samhällseliga motsättningar. Vi påverkas av samma påfrestningar som alla andra och vi begår samma synder. Därför är det avgörande att kristna ledare talar med ödmjukhet, eftersom vi själva är i behov av samma förlåtelse, barmhärtighet och nåd som Gud har kallat oss att gestalta för andra.

Samtidigt behöver vi vara tydliga med vad det innebär för oss att vara Jesu efterföljare även när vi inte är överens med varandra. Den tidigare preses för Episkopalkyrkan biskopen Michael Curry brukade säga att vi måste lära oss att stå upp och knäböja på samma gång.¹ Vad han menade var att vi som kristna ska stå upp för det vi tror är rätt och utmana orättvisor. Samtidigt ska vi göra det med en ödmjuk ande som erkänner varje människas inneboende värde och mänsklighet även hos våra motståndare.

Som kristen ledare i USA känner jag mig kallad att förmedla en vision av det kristna livet som har sin grund i *Imago Dei*, tron att alla människor har ett inneboende värde eftersom de är skapade till Guds avbild. Vi är kallade att leva tillsammans med ömsesidig respekt och medkänsla. Jag känner mig kallad att erbjuda ett övertygande alternativ till den kristna nationalistiska världsbild som vunnit insteg i USA. Samtidigt vill jag försöka förstå varför så många kristna dras till denna världsbild. Det gör ingen nytta att jag enbart kritiserar dem vars åsikter skiljer sig från mina.

¹ Michael Curry, *Love Is the Way: Holding on to Hope in Troubling Times* (Avery, 2020)

Uttrycket "kristen nationalism" är relativt nytt, men fenomenet i sig är varken nytt eller unikt för USA. Det vi nu upplever är en återkomst av en djupt rotad form av amerikansk särställning med rötter i vårt rasistiska förflutna. Den uppmuntrar sina anhängare att se sig själva som de sanna kristna, ständigt attackerade av utomstående och av det onda i det så kallade "woke"-samhället. Den upprätthålls av rädsla och av lögnare som upprepas så många gånger att människor till slut börjar acceptera det falska som om det vore sant. Det är faktiskt utmattande att försöka hänga med i den bedrägeriets maskin som är vår nuvarande verklighet.

Den kristna nationalistiska världsbilden står i fast samklang med den nuvarande regeringens mål och är en av de många krafter som för vårt land i riktning mot auktoritärt styre. Jag menar också att den är ett uttryck för kristendom som har mycket lite gemensamt med Kristi lära.

Vi som har förmågan att erbjuda en alternativ kristen vision måste göra det på alla sätt vi kan. Men det är viktigt att vi inte bara talar. Vi måste också på något sätt lyckas bli hörda. För att bli hörda krävs att vi står i relation till varandra.

Är alla kristna i USA som röstade på president Trump kristna nationalister? Självklart inte, lika lite som alla som motsätter sig Trumps regering gör det av hat mot honom och hans anhängare. Det är dock så vi uppmuntras att tänka och tala om varandra över den klyfta som skiljer oss åt. Vi säger saker som "Jag hatar hatiska människor" utan att inse ironin i det.

En journalist frågade mig nyligen om jag tyckte att andra kristna ledare borde tala ut mer, så som jag har gjort, för att bemöta den kortsiktighet och hårdhet som nu präglar amerikansk samhällspolitik. "Jag antar att det skulle vara till hjälp om det fanns en mer kraftfull och tydlig respons", svarade jag. "Men jag är också övertygad om att vi inte kommer att inspirera någon genom att ropa högre än dem som tänker annorlunda. Vi behöver möta varandra och vända oss bort från föraktet, så att vi faktiskt kan arbeta tillsammans med de problem som vi alla står inför."

Som kristna tror jag att vårt största bidrag inte bara är att tala, utan också att leva så gott vi kan i enlighet med de högsta strävanden som uppenbarats för oss i Jesus:

att erkänna varje människas inneboende, Gudagivna värde

att älska vår nästa som oss själva och till och med älska våra fiender

att dela med oss av det vi har och sträva efter ett rättvist och jämlikt samhälle

att avstå från det onda och vägra att hata

att vara medvetna om ordens kraft och tala utan ondska eller förakt

att förlåta, så som vi själva har blivit förlåtna

att vara villiga att offra, till och med våra egna liv, för kärlekens skull

att leva i hopp

Om du tänker efter krävs ingen som helst kreativ energi för att vara cynisk inför världens tillstånd. Det är så lätt att kritisera andra människor. Däremot kräver det ansträngning att söka det goda hos andra och leva i hopp. Vår tro är dock en tro på hopp. Kristendomen förnekar aldrig det ondas och dödens makt, men den kallar oss ändå att sätta vår tillit till Guds livsbejakande kraft som alltid verkar för det goda.

Det är inte alltid lätt att leva i hopp och söka det goda, men Gud ber oss inte att på egen hand göra det omöjliga. Det är Jesu ande av kärlek och barmhärtighet som verkar i oss och genom oss och som kan åstadkomma långt mer än vi kan be om eller föreställa oss.

Med Dag Hammarskjölds ord: Icke jag utan Gud i mig.

Vågar vi tro att något nytt, genom Guds livsbejakande kärlek, ska växa fram ur askan av det som nu går förlorat?

Vågar vi tro på människans inneboende förmåga att ta enorma evolutionära språng för det godas skull? Våra förfäder har tidigare gjort det som verkade omöjligt. Det är till denna potential för framtida gott som Gud kallar oss, även om några av oss inte kommer att leva för att se dess förverkligande.

Avslutningsvis vill jag försäkra er om att jag inte är naiv. Jag är väl medveten om allt som just nu monteras ned och förstörs av dem som har makten i mitt land. Det finns de som med rätta kan kritisera allt jag har sagt i dag som vackra tankar men smärtsamt otillräckliga som svar på det som nu sker. Värdighet som strategi och kärlek är väl knappast nog när mörkrets krafter tycks så mycket starkare än ljusets barn.

Men som Jesu efterföljare, var annars skulle vi stå? Jag själv skulle hellre misslyckas med värdighet och kärlek än lyckas med förakt och hat.

Låt mig återvända till avsnittet ur Johannesevangeliet som vi har framför oss i dag, och särskilt till Jesu bön:

Nu är min själ fylld av oro. Skall jag be: Fader, rädda mig undan denna stund? Nej, det är just för denna stund jag har kommit. Fader, förhärliga ditt namn.« Då hördes en röst från himlen: »Jag har förhärligat det och skall förhärliga det på nytt.«

Johannes 12:27-28

Denna bön tar andan ur mig varje gång jag stöter på den, för den är fylld av sådant mod och sådan beslutsamhet. När vi gör den till vår egen och ber som Jesus bad, kan vi erkänna vår inre oro och att vi lever i en orolig tid. Liksom han ber vi dock inte Gud att skona oss eller att förändra det som inte kan förändras. Snarare förbinder vi oss genom denna bön till Gud och till varandra att oavsett vad som händer så finns vi här. Vi ska också efter bästa förmåga gestalta Jesu kärlekens väg även om vår strävan blir ofullkomlig.

Med J.R.R. Tolkiens ord: Det enda vi kan välja är hur vi skall handla under den tid vi har fått oss tilldelad.”

Det är vi som är kallade nu. Det är för denna stund vi har kommit. Må vi resa oss till dess ansvar och vittna om kärlekens kraft, inte genom vår egen styrka enbart, utan genom Gud som verkar i oss.

Vilken välsignelse det är att få vara Jesu efterföljare och förenas av vänskapsband som sträcker sig över Atlanten. Våra böner och vårt gemensamma vittnesbörd förenar oss.

Må Gud välsigna och bevara er alla.

Amen.